

Meedenken gewaardeerd op de Rosendaelsche Golfclub

Moderne aanpak op traditionele baan

De Rosendaelsche Golfclub (1895) heeft zijn clubhuis vernieuwd; het gebouw kreeg letterlijk een facelift. Dat vertelde Marco Mooren me tijdens de laatste Barenbrug Golfdag. Ook de bunkers hebben een renovatie ondergaan en er is een aantal bunkers bijgekomen. Sedert 2008 is er enorm ingezet op verbetering van de kwaliteit van de golfbaan. Dat waren voldoende argumenten om een kijkje te nemen op de baan bij Arnhem.

Auteur: Broer de Boer

Het heeft overvloedig geregend, de dag voor mijn bezoek. De baan was trouwens de hele week al nat. Geen wonder, het is herfst! Ik maak een discussie 'to play or not to play' mee. Hoe zoiets op De Rosendaelsche verloopt (chapeau!) heb ik in een kader gezet. Het was meteen een goede aanleiding om hoofdgreenkeeper Chris Wagener en assistent-hoofdgreenkeeper Marco Mooren de vraag te stellen wie het voor het zeggen heeft op de holes van deze prachtige bos/parkbaan. Want deze baan is eigendom van de club en wordt beheerd door een vast eigen team greenkeepers.

Aansturing

Marco werkt elke week de planning uit; de informatie staat in grote lijnen in een jaar- en maandplanning. Deze planning is in 2009 ingevoerd en is met greenkeepers en baancommissie overeengekomen. En meerdere malen per jaar is er werkoverleg van de baancommissie met de voltallige greenkeepersploeg, acht man in vaste dienst. Dan kan iedereen zijn zegje doen. Chris en Marco zijn daar vol lof over: 'De voorzitter van de baancommissie, Jack Goels, is heel direct, stelt zich voortdurend op de hoogte van de voortgang van ons

werk. En dat werkt plezierig. 'De golfbaan is van de greenkeepers', zegt hij, en 'laat een greenkeeper doen wat hij moet doen'. Chris vervolgt: 'Onze visie op onderhoud of gebruik van de golfbaan bij complexe beslissingen wordt voor 100 % meegenomen. Bij vergaderingen over de herinrichting van de golfbaan werden we uitgenodigd en kon zowel Marco als ik onze mening geven op verschillende opties. Een nieuwe putting green die met 1.000 m² oppervlak tweemaal zo groot is als zijn voorganger is reeds gereed. Met onze visie op de situering en oppervlakte en inrichting is rekening gehouden. En zo heeft ook het clubgebouw een behoorlijke facelift gekregen', vertelt Chris. 'De Rosendaelsche is momenteel bezig zich te kwalificeren voor GEO; ook hierin vervullen wij een actieve rol.'

Weinig bunkerzand

In het najaar van 2011 zijn de ruim 24 bunkers onder leiding van de Duitse golfarchitect Christoph Stadler nagenoeg allemaal gerenoveerd. Ook zijn er enkele nieuwe bunkers aangelegd. Het praktische werk, het shapen, is uitgevoerd door een Engelsman die daar heel secuur

in is, volgens Marco en Chris. Het bijzondere is dat in de Rosendaelsche bunkers maar een relatief dun laagje zand ligt. Marco: 'Het gaat om circa 6 cm op de vlakke delen en 3 cm op de hellingen. Hierdoor kan de bal die in de bunker terecht komt zich niet ingraven of vastzetten in de wand. Een bal rolt als het ware altijd weer terug naar het vlakke deel in de bunker, zodat hij nagenoeg altijd speelbaar blijft. Dit heeft overigens wel consequenties voor het onderhoud. Met de bunkerrake moeten we heel voorzichtig werken en we moeten oppassen dat we met de machine niet te hoog op de helling komen. Machinaal bunkerraken doen we tweemaal per week, en voor zover de leden het niet netjes bijhouden is het handwerk pakkie-an voor de greenkeepers.'

Vloeibare meststoffen

Qua bodem en bemesting laat men zich adviseren op de Rosendaelsche Golfclub. En als je over het uitvoeren van een kwaliteitsslag praat, zit dat wel goed. De advisering gebeurt momenteel door twee deskundigen. Het gaat om agronoom David Stansfield en Mark Timmerman van Prograss. Alle materieel om de adviezen op te volgen, bijvoor-

In de bunkers ligt slechts circa 6 cm zand op de vlakke delen.

Duurzame grassoorten: geen extreme behoefte aan vocht.

De nieuwe putting green: tweemaal zo groot als eerder.

Materieellijst

- 1 Toro zelfrijdende veldspuit
- 4 Jacobson handmaaiers
- 2 Workmans (John Deere en Toro)
- 1 Toro pro sweep
- 5 Toro Groundsmasters 3250 D
- 4 Jacobsen handmachines
- 2 Toro fairwaymaaiers
- 1 Toro side winder
- 1 MF-tractor
- 2 Kubota tractoren
- 1 John Deere tractor
- 1 Toyota pick up
- 2 Bunkerrakes (Smithco en Jacobson)
- 3 Vertidrain
- 1 Planet Air
- 2 Slitters (Wiedenmann en Ryan)
- 2 Amazones Jumbo
- 1 Smithco turfroller
- 1 Turfco topdresser
- 1 Graden swing wing verticuteer
- 2 Bladblazers (KWH en Trilo)
- 1 Votex klepelmaaier
- 1 Drost sweeper
- 1 Ryan zodensnijder
- 1 Cesar landbouwkraan
- Divers klein materiaal, aanhangers

beeld op het gebied van beluchting, is aanwezig in de greenkeepersloods. Voor het beluchten werkt men er onder andere met de Planet Air en de Vertidrain Mustang. Interessant is dat men qua bemesting in het voorjaar start met het strooien van granulaten, om een gecontroleerde grasgroei te krijgen. Op een later moment in het golfseizoen gaat men over op een mix van vloeibare blad- en wortelbemesting. Marco trekt in twijfel dat het gebruik van vloeibare meststoffen voordeliger zou zijn dan traditionelere bemestingen. 'Je gebruikt weliswaar minder, maar het product is wel degelijk duurder. Vergeet bovendien niet dat wij hiervoor speciaal een zelfrijdende Toro-spuit hebben aangeschaft.'

Doorzaaien en maaien

Jack Goelst is in 2009 aangetreden als nieuwe voorzitter van de baancommissie. Sinds die tijd zijn er nog meer zaken aangepakt om de kwaliteit van de baan te upgraden. Laten we eens naar de greens kijken. Die bestaan uit rood-zwenk- en struisgras in een verhouding 80/20, inclusief het 'vermaledijde' straatgras. Alweer drie jaar lang zaait men op de Rosendaelsche Golfclub viermaal per jaar de greens door. Dat gebeurt driemaal met struisgras en eenmaal met rood-

Chapeau voor communicatie op de Rosendaelsche!

Vakblad Greenkeeper was getuige van een uitstekend stuk communicatie op de baan. Stereotiepe situatie: het had flink geregend. Er komt een grote groep golfers spelen met aansluitend een diner. Management is geen voorstander van afgelasten. De greenkeeping maakt zich – terecht – zorgen en wil afgelasten.

Net zoals vroeger op veel Engelse golfclubs heeft ook op de Rosendaelse Golfclub, met zo'n 850 leden, de clubsecretaris de dagelijkse leiding op de golfaccommodatie. Op de dag van mijn bezoek komt er een grote groep golfers die een substantiële omzet kunnen genereren. De secretaris meldt zich bij greenkeeping en vraagt waarom de greenkeepers de groep willen laten spelen op de tijdelijke greens. 'Vrees voor grote beschadigingen als je ze op de natte greens laat spelen,' luidt het argument. De sfeer tussen hoofdgroenkeeper en secretaris blijft hierbij goed. Het managementstandpunt is: niet op de echte greens laten spelen of afgelasten is gezien de – financiële – belangen geen optie. Hoofdgroenkeeper haalt schouders op. 'Ik sta er niet achter dat er gegolfd wordt.'

De secretaris zoekt zijn kantoor weer op. Een halfuur later, tijdens het interview, meldt een baancommissielid zich voor meer informatie van de greenkeepers. Hun standpunt blijft: ze spelen maar op de tijdelijke greens om onze greens te ontzien. De baancommissaris hoort

de argumenten aan. Het blijkt dat greenkeeping zelf het initiatief had genomen om over te gaan op tijdelijke greens en holes steken. Ook is reeds het initiatief genomen om de toestand op alle greens om 11.00 uur opnieuw te gaan bekijken. De bevindingen hiervan zullen worden doorgespeeld. Het baancommissielid vertrekt naar de secretaris om zijn bevindingen over te brengen.

Uiteindelijk resultaat: de groep golfers start niet volgens planning om 12.00 uur, maar een uur later en op de gewone greens. De inkomsten zijn veilig gesteld. De greenkeeping is weliswaar overruled, maar er is serieus naar hun mening geluisterd. Door de bespeling een uur uit te stellen zijn de greens iets droger en zullen ze daardoor minder beschadigen; de kans op beschadigingen is onafwendbaar maar het risico wordt geaccepteerd. Het management neemt hierbij de beslissing en trekt de verantwoordelijkheid voor eventuele schade naar zich toe. Greenkeeping voelt zich gesteund door het baancommissielid: zij zullen niet afgerekend worden op kwaliteitsverlies van de greens.

Heel bijzonder dat het spoedoverleg zich in aanwezigheid van 'die redacteur' afspeelde. De sfeer bleef ondanks de interne belangen tegenstelling goed! Secretaris Frans König: chapeau voor de manier waarop jullie op de Rosendaelse Golfclub zo'n probleem in goede verstandhouding tackelen en waarop jullie met de greenkeepers omgaan in het proces van verantwoordelijkheden!

zwenkgras. 'Het korrelgewicht van struisgras is veel lager en struisgras vraagt bovendien om een andere zaaidiepte', verduidelijkt Marco. 'Daarom kiezen we ervoor deze grassoorten apart van elkaar te zaaien. Op de tees groeit roodzwenk en veldbeemd, terwijl de fairways bestaan uit roodzwenk en veldbeemd. In feite werken we dus met duurzame grassoorten die geen extreme behoefte hebben aan vocht of voedingsstoffen.' Op de greens proberen de greenkeepers met behulp van de graskeuze en het maaaien een stimp te realiseren van 8-9. De greens worden dagelijks met een walkbehind-maaier gemaaid. Alleen zaterdags en zondags gebeurt dat met de triplemaaier. Maar de snelheid van de greens verhogen door er na het maaaien nog met een Tru Turf Roller of iets dergelijks overheen te gaan? 'Dat doen we hier zo weinig mogelijk', vertelt Marco. 'Een bodem moet je niet onnodig verdichten.'

Waterbesparing en dressgrond

Op het gebruik van beregeningswater wordt op de Rosendaelsche Golfclub behoorlijk bespaard. In 2012 registreerde het telwerk van de watermeter 13.000 kub (2011: 16.000, 2010: 22.000). 'Die besparingen zijn gerealiseerd door de vochtigheid van alle greens nauwkeurig te bepalen', vertelt Marco. 'We hebben hier uitstekend grondwater, waarvoor we ook een opslag hebben van 50 m³. Je ziet dus dat je door maatwerk in de beregening behoorlijk kunt besparen op water.' Ooit produceerde men op De Rosendaelsche de eigen dressgrond. Maar dat is verleden tijd. Chris: 'Het vele blad dat we hier verzamelen, werd in zes hopen gecomposteerd en vermengd met zand. Maar dat mengsel bleek veel te vet voor de baan. We dresen nu met zuiver zand.' Maar het stoppen met dit milieuvriendelijke alternatief heeft nog een reden: 'Om te mogen blijven composteren, was er namelijk een vergunning nodig. En ook hadden we flink moeten investeren in de daarbij behorende vloestofdichte vloer. Daar hebben we van afgezien. De afvoer van blad en maaisel, jaarlijks zo'n 40 ton, kost daarentegen relatief weinig.' Ook het rough-maaisel wordt afgevoerd. En wat je eerder op een commerciële baan verwacht aan te treffen, om snelheid in de flights te houden, lijkt hier nog verder doorgevoerd. Marco: 'De eerste twee banen van de rough maaien we op 4 cm. Daarna volgen er, afhankelijk van de situatie in de baan, zoals bij landing area's, twee of drie banen waar we de rough ook kort houden. Dan spreek ik over 6-7 cm.' In het gras van de rough kan een speler zijn

bal dus meestal gemakkelijk terugvinden en spelen. Dat geldt natuurlijk niet altijd voor het bos, dat op deze fraaie park/bosbaan in ruime mate aanwezig is.

Materieelloods

De Rosendaelsche Golfclub is qua materieel volledig zelfvoorzienend. Jaarlijks trekken de leden op voorspraak van de penningmeester via de begroting hiervoor de portemonnee. Resultaat: een uitstekend gevulde loods. Menig hoofdgreenkeeper zou hiervan watertanden. 'We kijken goed wat we moeten vervangen en meestal hebben we dan ook de financiële middelen om dat te doen', vertelt Chris. 'Tot 2008 was de afschrijvingspost dan ook behoorlijk hoog. Maar we zijn ook hier met het inruilen wel wat zuiniger dan voor de crisis. Toen ruilden we voornamelijk in op basis van boekhoudkundige afschrijving. Nu kijken we meer of er machines zijn die op basis van het aantal bedrijfsuren en de verwachte onkosten aan vervanging toe zijn. In 2012 hebben we bijvoorbeeld geïnvesteerd in twee kostbare fairway-maaiers. Hiermee kunnen we gezien de kwaliteit en het aantal jaarlijkse gebruiksuren volgens de leverancier weer tien jaar vooruit. Wel gingen we hiermee flink over de investeringsbegroting voor materieel heen. In 2013 maken we daarom qua investeringen even een pas op de plaats.' Het materieel op deze verenigingsbaan wordt door een eigen monteur onderhouden in een rijk voorziene werkplaats. Groot onderhoud en winterbeurten worden door de leverancier van de maaimachines uitgevoerd. Dat geldt overigens ook voor het slijpen van de kooien, tweemaal per jaar.

Veiligheid

Opvallend is de afwezigheid van cabines op de machines. Qua veiligheid worden de greenkeepers voor golfballen behoed door een beschermende plaat aan de rugzijde. Chris vertelt dat het bij hem al jaren geleden is dat hij flink geraakt werd door een bal: 'De leden worden hier met klem gewaarschuwd om onze veiligheid in het oog te houden. Omdat we geen commerciële baan zijn, kunnen we normaal voor 10.00 uur ons werk wel doen; pas dan komen er mensen op de baan. Als greenkeepers kennen we de gevaarlijke hoeken op de holes. Doorgaans gaan we daar eerst werken, zodat we eigenlijk niet in aanraking komen met gevaarlijke situaties. En mocht een lid of een gast toch eens onverantwoord afslaan, dan zijn de waarschuwingen vanuit de club niet mals.'

Marco Mooren (41)

Startte zijn carrière op de Rosendaelsche, werkte op het Rijk van Nijmegen, op de Berendonck, bij een golfresort in Portugal en vervolgens weer op het Rijk van Nijmegen. Sedert 1998 maakt hij deel uit van het acht man sterke team. Als assistent-hoofdgreenkeeper is hij bezig de taken van Chris over te nemen.

Chris Wagener (62)

De hoofdgreenkeeper begon 37 jaar geleden op de Rosendaelse Golfclub te werken. 'Clubleden becommentarieerden toen nog het feit dat ik als medewerker in een auto reed. Ons loon en koffie kregen we hier nog door een luikje overhandigd.' Chris maakte de tijd nog mee dat twee man handmatig negen holes verzorgden. Hij maakte in 1975 de uitbreiding mee en zag vooral in de afgelopen 15 jaar veel nieuwe machines op zijn baan verschijnen.

De greens worden dagelijks met een walkbehind-maaier gemaaid.